

# SATURNUS

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SATURNUS, LJUBLJANA

LETO XXVIII — ŠTEVILKA 9 — OKTOBER 1987.

1167466

Naključni opazovalec bi sklepal, da v Saturnusu mislimo samo na počitnice, ker je toliko prostora na **srednjih straneh** posvečenega **KOČI NA VELIKI PLANINI**. A Saturnužani smo na tem primeru pokazali, da znamo kakšno investicijo tudi dobro izpeljati. Upamo, da bomo **kdaj drugič** lahko vsaj toliko napisali tudi o življenjsko pomembni **INVESTICIJI V AVTOOPREMO** in o **POSODABLJANJU EMBALAŽE**. Zdaj to ni bilo mogoče, ker še **ČAKAMO NA ODLOČITEV LJUBLJANSKE BANKE**, že prej bolj nejasno, vendar optimistično govorjenje o skorajšnjih vlaganjih v Embalažo pa je potihnilo. Ne samo sposobnost priprave, tudi denar je vprašanje, kar velja prav tako za Avtoopremo. Akumulacija je premajhna, k temu pa pripomorejo tudi **PRENIZKE CENE SVETLOBNE OPREME**, pravi v prispevku na **4. strani** Boris Šalej.

Dokler se tehnološko ne opremimo, pa lahko vsaj opazujemo razvoj v svetu, kot je to storil Sandi Sekirnik **NA FRANKFURTSKEM AVTOMOBILSKEM SEJMU**, o katerem piše na **5. strani**.

Želimo si lepo prihodnost, sedanost pa je polna problemov; delamo si jih tudi sami, kot ugotavlja **STABILIZACIJSKI ODBOR EMBALAŽE**, ki je pred mesecem in pol izrekel **KRITIKO NEUČINKOVITOSTI SKUPNIH SLUŽB**, o čemer lahko berete na **2. strani**. Kaže, da bo šla kritika potihem mimo, k boljši delovni klimi pa to nič ne prispeva. Do vedrejšega razpoloženja naj bi si pomagali vsaj s športom in zabavo, a tudi za to nismo preveč pri volji, kot lahko sodimo po zapisih na **7. in zadnji strani** o udeležbi na **DNEVU SATURNUŽANOV** in na **ŠPORTNIH TEKMOVANJIH**.



**CELOSTNA GRAFIČNA PODOBA** izraža urejenost podjetja, pravi naša propagandna služba, ki bo v naslednjem letu verjetno dobila nalogo, naj uredi znak

in napis Saturnus. Na **tretji, sedmi, deveti in dvanajsti strani** pa vam Glas Saturnusa ponuja še nekaj slik, ki so tudi del naše celostne podobe.



## So letošnji plani neuresničljivi?

Zadnja seja gospodarskega odbora DO (2. oktobra) je minila v odsotnosti glavnega direktorja, direktorjev Avtoopreme in Orodjarne in vseh članov in vabljenih iz Avtoopreme. O pogojih dela in prizadevanjih v tozdih, torej tokrat nismo slišali veliko, pač pa so se razpravljali, predvsem predsednik gospodarskega odbora DO in Embalaže, direktor Embalaže in direktor prodaje, najbolj posvetili kritike letošnjih planov, ki da so bili nerealno zastavljeni.

Embalaža je v avg. stu naredila manj kot lani v istem mesecu in precej manj kot je bilo predvideno v letnem planu. V septembru je manj odstopala od plana, lansko septembrsko proizvodnjo pa je presegla. Avtooprema še naprej presega tako lanskoletni kot planirani obseg proizvodnje, tozd Orodjarna in vzdrževanje pa je avgusta v vseh oddelkih, razen v strojogradnji, opravila mnogo manj dela kot naj bi ga po letnem gospodarskem načrtu, ker dobiva premalo naročil od ostalih dveh tozdov.

Naša delovna organizacija (predvsem Avtooprema, seveda), je v 8 mesecih izvozila nekaj več kot lani. Najbolj teče izvoz preko TAS-a, ki zaenkrat celo presega planiranega. Letos je bilo predvideno znatno povečanje neposrednega konvertibilnega izvoza, a tega cilja ne uresničujemo v celoti, predvsem zaradi zamud pri Peugeotu in BMW-ju.

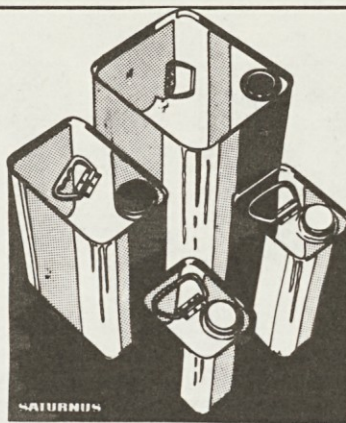
Še vedno nam delajo težave nepravilni računi naših kupcev. 1. oktobra so imeli pri nas 940 milijonov din dolgov, poleti še več. Da je številka v sezoni večja, je po svoje razumljivo, je dejal direktor prodaje Bernard Potočnik, saj imamo takrat veliko več naročil. Ugotovili pa so, da po krivdi neimenovanega delavca v prodaji ni bilo zavarovanih 1,25 milijarde din plačil za Embalažo. Krivca je treba kaznovati, je rekel Potočnik, in v bodoče disciplinsko ukrepati proti vsakemu, ki bo dopustil, da bo stekla dobava kupcu, ki še ni poravnal prejšnjega računa.

Plaz kritike letošnjemu planiranju je sprožilo vprašanje predsednika gospodarskega odbora DO Franca Levca (ki je hkrati predsednik gospodarskega odbora Embalaže), če bomo tudi za prihodnje leto postavili plane višje od svojih možnosti. Direktor Embalaže Teodor Kralj je pripomnil, da so bili letošnji plani postavljeni tako »na pamet« kot še nikoli; zlasti v Embalaži da je bilo 20 % povečanje proizvodnje neizvedljivo. Jugoslovanske tovarne embalaže dosegajo trenutno le 92 % lanskoletnih rezultatov, medtem ko bo naš tozd Embalaža verjetno ostal na lanski ravni.

Tudi direktor prodaje Bernard Potočnik, sicer član kolegija DO, je dejal, da planov ne smemo več postavljati po željah. Ker obljubljamo

več, kot zmoremo, pri kupcih embalaže izgublamo zaupanje, zlasti zaradi premajhne proizvodnje pokrovcov. Rekel je, da je na kolegiju že predlagal, naj bi kupce obveščali, če ne zmoremo zadovoljiti njihovih potreb, vendar predlog ni bil sprejet.

Na predlog Nevenke Ferencek je gospodarski odbor vendarle sprejel sklep, da se moramo do konca leta



po najboljših močeh truditi, da bi izpolnili sprejete plane, o spremembah pa razmišljati, ko bomo planirali za prihodnje leto.

Na koncu je gospodarski odbor odobril še finančno pomoč kardiološki sekciji Slovenskega kardiološkega društva 80.000 din in Zvezi medicinskih sester Slovenije za udeležbo na izobraževalnih tečajih (50.000 din).

Vita Cajnko

## Skupne službe naj izpolnjujejo dolžnosti

Stabilizacijski odbor Embalaže je na svoji seji v začetku septembra postavil zahtevo, naj delovna skupnost dosledno opravlja svoje naloge. Našteli so največje probleme v tozdu: prevelike zaloge pločevine, preslaba izterjava plačil, nerazumevanje za tozdovske potrebe po delavcih, predrago in nekvalitetno vzdrževanje, neurejeni odnosi s Plutalom. Kritizirali so tudi neaktivnosti razvoja DO. Iz zapisnika: »Odbor smatra, da ni ničesar slišati o razvojnih aktivnostih na nivoju DO, odkar ing. Gregorič ni v DO Saturnus. Člani ne vedo točno kaj je vloga centralnega razvoja in če se karkoli na tem področju odvija za TOZD Embalaža ali vsaj za druge TOZD. V TOZD se neprestano oblikujejo neki programi in se ne ve kdo naj jih realizira (obnova tiskarne, dopolnitev linije v Zalogu, obnova linije za pokrove, predinvesticijske študije).«

Na pripombe se je zaenkrat odzval le direktor nabave A. Pangerc. V uvodu je izrazil pripravljenost delavcev službe, da sodelujejo na tozdovskih sejah (če bodo vabljeni), da sproti posredujejo informacije in da skupaj z embalažerji iščejo tudi rešitve, namesto da se na sejah le ugovarja stanje. Potem je s podatki argumentiral zakaj se kopičijo zaloge bele pločevine in zakaj občasno primanjkuje nekaterih vrst materiala. Na kratko povedano, aluminjsko pločevino je teba naročiti 30 do 45 dni vnaprej, na belo pločevino pa je treba čakati celo 3 mesece in pol. V takih pogojih je potrebno toliko bolj skrbno planiranje proizvodnje in prodaje in toliko boljši tok informacij med prodajo, proizvodnjo in nabavo. A prodaja posameznih vrst embalaže se planira zadnji hip (tudi kupci ne naročajo v rokih, ki so jih prvotno planirali), programerji proizvodnje pa ne naročijo materiala vedno pravočasno in ne planirajo potreb po pločevini na podlagi podatkov o porabi v posameznih obdobjih preteklih let.

Tako pravijo v nabavni službi. Pripombe, ki jih je stabilizacijski odbor seveda sprejel na predlog direktorja tozda, pa zadevajo večino služb v delovni skupnosti in tudi tozd 7, iz česar ni težko sklepati, da so v bistvu naslovljene na glavnega direktorja. Kaj je pravi namen tega spiska »aktualnih problemov«, pa iz zapisnika ni jasno razvidno: je to le posredno pojasnilo, zakaj tozd ne izpolnjuje planov, pobuda za (skupno?) reševanje problemov ali pa poziv k ugotavljanju odgovornosti in ustreznemu ukrepanju?

V zapisniku lahko preberemo tudi tako ostro ugotovitev: »Člani odbora smatrajo, da organizacija Saturnus ni primerna za reševanje tekočih problemov in še manj za perspektivno eksistenco tako obširnega kolektiva. Obstaja občutek, kot da ničesar več ni možno menjati.« Tak nedvoumen očitek, da v DO vlada anarhija, ki ga izreče neki samoupravni organ, ne bi smel ostati brez celovitega odgovora - sicer se vtis zmede le potrjuje ali celo poglablja.

V. Cajnko

## Referendum uspel - kazni ne bo

Referendum se je srečno končal, predlagane spremembe so bile sprejete. Tistim, ki so vedeli, za kaj gre, se je po 10. septembru odvalil kamen od srca. Spremembe so bile namreč predpisane z zakonom, torej obvezne; ker pa smo demokratična samoupravna družba, smo smeli vsi zaposleni dahnuti tudi svoj lastni da. Lahko bi seveda rekli tudi ne, kar pa bi imelo precej neprijetne posledice - med drugim najmanj 20-odstotno znižanje plač. Na zakonodajnem področju pa smo Jugoslovani zelo ustvarjalni. Še bomo lahko namenjali stotine ur za spreminjanje samoupravnih aktov in še bomo lahko izražali svojo svobodno voljo. Torej - na svidenje na naslednjem referendumu!

»Kdor bo glasoval za, bo glasoval za OD 18. v mesecu!« Približno taki pozivi so se pojavili pred referendumom v Avtoopremi. Tudi tam je bil sicer izid pozitiven, vendar so bili predloženi akti sprejeti z nižjim odstotkom - vsi, tudi tisti, ki s premikom plačilnega dneva niso imeli nobene zveze.

Nekaj dni po referendumu je v pravno službo telefoniral delavec iz zaloškega obrata: »Halo, imam eno vprašanje! Na referendumu smo sprejeli sporazum o združitvi v delovno organizacijo. Ali to pomeni, da zdaj ni več tozdov? Če bi to vedeli, bi bili mi proti!«

Ta dva dogodka povesta, da so bili kljub biltenom, sejam delavskih svetov in zborom delavcev, rezultati referenduma v precejšnji meri naključni in da so bolj kot strinjanje ali nestrinjanje pokazali splošno razpoloženje. Zaenkrat je še kar v redu, kajne?



Na dan referenduma, ob 15. uri: volilni odbor DSSS resignirano čaka na zadnja dva volilca.

## IZOBRAŽEVANJE

# S knjigami do enotnega znanja

Oddelek za izobraževanje se je po naročilu glavnega direktorja založil s 17 knjigami (vsako imajo v 9 izvodih), ki jih bodo morali v letu dni prebrati vsi zaposleni z visoko izobrazbo in člani kolegijev DO in tozdov, vključeni pa so tudi predsedniki samoupravnih organov in DPO. Izobraževalna akcija je stekla konec septembra. Oblikovane so bile 8-članske skupine, ki bodo morale vsake 3 tedne prebrati po eno od knjig s seznama in na koncu razpravljati o vsebini, predvsem z vidika uporabnosti idej v naši delovni organizaciji.

Namen akcije je v dopisu, ki so ga prejeli člani skupin, zapisan takole:

»V DO že močno čutimo potrebo po sistematičnem, načrtnem in organiziranem izobraževanju, katerega cilj je INOVATIVNO POSLOVANJE. Doseči ta cilj pomeni na osnovi motivacijskih interesov in volje spreminjati miselnost samozadostnosti in zaprtosti v ozke kroge; pomeni

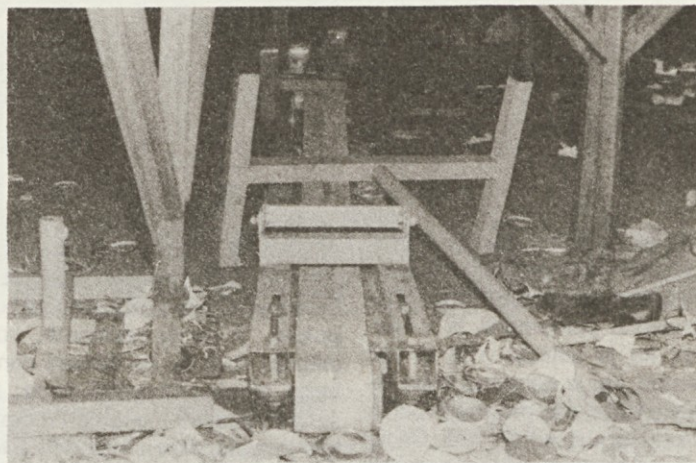
doseči spremembe v zavesti ljudi, ki jih usmerjajo v ustvarjalno filozofijo dela in so inovativni nad povprečjem.

Znanje je torej odločujoči faktor našega razvoja. Omogoča integralni sistem vodenja in upravljanja in daje moč posamezniku in celotni organizaciji.

S takšnim prepričanjem so člani kolegija DO 24. 8. 1987 na predlog glavnega direktorja osvojili vodeno obliko samozobraževanja. S tem bi dosegli vsaj minimum poenotenja znanja in ustvarjali pogoje dvosmernega komuniciranja.«

Izbrana literatura je dokaj široke vsebine. Vse knjige sicer verjetno ne bodo enako zanimive za vsakogar, marsikoga pa tudi nekoliko odbija šolski način, ki je bil za akcijo izbran. Same zamisli, da bi strokovne kadre spodbujali k branju določenih knjig (nekaj sugestije nikomur ne škoduje, kadar se odloča za branje), pa ne gre zametavati. Predvsem bi lahko bila ta akcija vzpodbuda za ureditev strokovne knjižnice v Saturnusu, o kateri že leta zelo medlo govorimo, če sploh. Poleg te izbrane literature je napisanega še marsikaj, kar bi zanimalo posamezne strokovne kroge v delovni organizaciji, ki so zdaj popolnoma prepuščeni le lastni iznajdljivosti in pogosto bolj ali manj slučajnim informacijam.

V. Cajnk



**IŠČEMO INOVATORJA -** Pove naj, kako uporabiti še čisto nič rabljeni magnetni transportni trak za pokrovčke, ki leži pod rampo ekspedita.

## IZ TOZDOV IZ TOZDOV IZ TOZDOV IZ TOZDOV IZ TOZDOV IZ TOZDOV IZ TOZDOV IZ TOZDOV IZ

### DO KONCA LETA NAJ BI PRODALI VEČ STROJEV

Letos je strojogradnja prodala za približno 350 milijonov din strojev in naprav. Pred kratkim so v tozdu izdelali akcijski načrt za realizacijo del do konca tega leta. Ocenjujejo, da lahko letos iztržijo še 350 milijonov din, nekaj z novimi izdelki, nekaj pa s prodajo tistih, ki so še na zalogi.

Poleg tega so dobili tudi dve večji notranji naročili. Izdelali bodo sušilno progo za tozd Embalaža in manipulator-izlagalec za Avtoopremo.

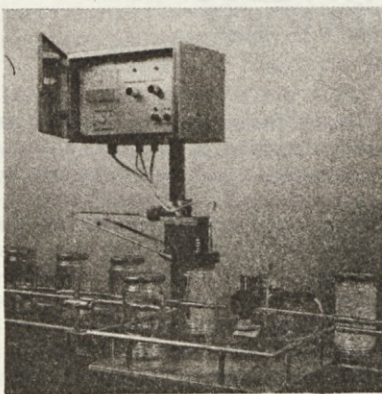
### PRODAJAMO VEČ ORODIJ

Napoved, da bodo več delali za zunanje naročnike, so v orodjarni že začeli uresničevati. V kratkem času so uspeli pridobiti toliko naročil drugih tovarn, da so zapolnili viške zmogljivosti. Samo v septembru so prodali orodja v skupni vrednosti 74 milijonov din, kar je precej več kot doslej. Enako prodajo zunanjim kupcem nameravajo dosegati tudi v naslednjih mesecih.

### PRED SKLENITVIJO POGODB ZA ZSSR

Strojogradnja bo prevzela posel za Sovjetsko zvezo, to je že sklenjeno. O obsegu, ceni in pogojih dela pa se zdaj Saturnus še dogovarja z

Jedinstvom iz Zagreba, ki bo glavni dobavitelj strojne opreme za prvi poskusni objekt sovjetske tovarne za predelavo sadja in zelenjave. Naša strojogradnja pa bo izdelala nekatere stroje in naprave tudi za drugi, konkurenčni objekt, zasnovan na nižji tehnološki ravni. Glavni dobavitelj strojne opreme za ta poskusni objekt je Mašinteks iz Leskovca, s katerim se Saturnus tudi še dogovarja o delitvi dela in dohodka.



### NOVE CENE AVTOOPREME

Izvršni odbor TSS Avtoopreme je 14. oktobra potrdil nove cene svetlobne opreme, ki bodo višje za 35,5 %. Za trgovino velja podražitev takoj, za industrijo pa z začetkom prihodnjega leta.



### HALOGENSKI ŽAROMETI ZA PEUGEOT

Dva razvojnika Avtoopreme sta se sredi septembra dobre volje vrnili iz dvodnevne službene poti v Franciji. Saturnus je namreč požel pohvalo za svetlobne lastnosti žarometov za Peugeot 205 s halogeno žarnico.

V Peugeotu so sprva pričakovali, da bodo prodali več avtomobilov z navadnimi žarometi in zato so tudi v Saturnusu naročili take. Kupci pa se očitno bolj ogrevajo za močnejše halogenske. Priredba osnovnih žarometov za halogensko žarnico pa zahteva precej drugačno konstrukcijo stekel, saj luči kljub večji svetilnosti ne smejo bleščati. Kljub posebnim zahtevam, ki jih postavljajo Francozi glede širine in enakomernosti svetlobnega snopa, je že prvi preizkus Saturnusovih vzorcev pokazal odlične rezultate.

### PRED IZBOROM DIREKTORJA EMBALAŽE

Direktorju Embalaže je potekel mandat. Na razpis so se do 1. oktobra prijavili trije kandidati iz DO, Teodor Kralj, Milan Gruden in Franc Arh. Razpisna komisija bo zbrala mnenja DPO tozda in glavnega direktorja do 26. oktobra, z delavskemu svetu tozda pa bo posredovala predlog potem, ko bo dobila še mnenje z občine.

## INOVACIJE

### Komisija pred prvo sejo

Po več kot enoletnem popolnem inovacijskem mrku je bila julija imenovana komisija za inovacijske dejavnosti. Delavski svet je, kot zahteva novi pravilnik, imenoval tri stalne člane: predsednika Janeza Smrajca in dva namestnika, Marka Kruleja iz razvoja Avtoopreme in Alojza Aliča iz razvoja Embalaže. Poleg teh pa v komisiji sodelujejo še po en član iz službe za razvoj in investicije, službe za organizacijo, planiranje in gospodarsko informatiko in predstavnik tozda (ali DSSS), iz katerega prihaja predlog izboljšave.

Po treh mesecih je sicer informacija o imenovanju komisije komajda še informacija, zapisujemo pa jo zato, ker kaže, da vsi le še ne vedo, da komisija spet obstaja. Zaenkrat ima v rokah namreč le štiri predloge izboljšav, tri iz tiskarne in eno iz DSSS. Slišali pa smo vsaj še za dve izboljšavi, že uresničeni, ki komisiji še nista prijavljeni.

Predsednik komisije Janez Smrajc (sicer svetovalec glavnega direktorja) pravi, da gre v primerih, ki jih bodo obravnavali prve, za manjše koristne predloge. Pravi, da bo včasih težko razmejiti, kdaj gre preprosto za izpolnitev delovnih dolžnosti, kdaj pa je ta okvir presežen, s čimer je šele izpolnjen pogoj za priznanje inovacije in pravico do nagrade. Meni pa, da bo najbrž vsaj v začetku treba obravnavati predloge bolj širokogrudno, da bi spodbudili zaposlene k razmišljanju o možnih izboljšavah.

Sicer pa je v pravilniku predvideno, da bo poleg inovacijske komisije deloval tudi odbor za pospeševanje inovacijske dejavnosti katere člani so glavni direktor, direktorji tozdov, vodje služb v DSSS in predsednik konference OOSZ. (vc)

# Meglenka je vredna več kot bočno ogledalo

Politika cen kot sestavni del prodajne politike je v nestabilnih gospodarskih razmerah zelo pomembna. Še posebno pomembna je v razmerah, ko je inflacija 100 in več procentna, ker je nenehno treba iskati ravnotežje med cenami vhodnih surovin in prodajnimi cenami. Če se v takih razmerah cene ne korigirajo pravočasno, to takoj vpliva na dohodek oziroma na akumulacijo. Akumulacija je tisti del dohodka, ki je namenjen za razširitev materialne osnove in izboljšanje delovnih pogojev. Takšna nesorazmerja pa lahko pripeljejo tudi do zmanjšanja osebnih dohodkov in celo do stečajnega

postopka.

V naši delovni organizaciji posvečamo premalo pozornosti cenovni politiki. V danih razmerah, ko je inflacija 0,45 % na delovni dan, je treba hitreje prilagajati cene. Poslovni rezultati nekaterih obratov, kjer je materialna komponenta visoka, zelo hitro zaidejo v rdeče številke, če pravočasno ne reagiramo na rast cen vhodnih materialov. Zaradi tega bi morali v naši prodajni službi vpeljati redno spremljanje cen in avtomatično reagiranje na njihove spremembe.

Politika cen ima tudi drugi vidik. S cenami svojih izdelkov moramo

spremljati tudi cene konkurence in sorodnih izdelkov, da obdržimo svoj delež v ceni končnega izdelka proizvajalca. Mislim predvsem proizvodnjo izdelkov Avtoopreme. Vsakdo si lahko ogleda police v trgovinah z avtoopremo, kjer bo ugotovil, da naše cene kar precej zaostajajo za cenami konkurenčnih proizvajalcev (žaromet Z 101-oglati). Na drugi strani pa lahko ugotovimo, da so izdelki drugih proizvajalcev avtomobilске opreme bistveno dražji od naših, če primerjamo vloženo delo, material in kvaliteto. Naj navedem primer: za ceno kompleta preprog za golfa lahko kupiš par žarometov za isto vozilo. Malo boljše prevleke za golfa lahko dobiš za par žarometov, obe zadnji svetilki in še meglenko moraš dodati. Oljni filter ali bočno ogledalo za Z 101 stane enako kot naša meglenka. Pri vsem tem pa moramo vedeti, da so naši izdelki nujni za funkcioniranje vozila in niso le dodatna oprema, ki jo lahko imaš ali pa ne.

Za boljšo primerjavo naj navedem še nekaj deležev naše opreme v ceni avtomobila. Par žarometov je deležen v tovarniški ceni zastave 101 in R4 z 0,3 %. Pri golfu je ta del 0,2 %, enako pri traktorju, med tem ko je par naših zadnjih združenih svetilk udeležen v ceni tovornjaka TAM le z 0,06 %. Če upoštevamo funkcionalnost naših izdelkov ter njihovo kvaliteto, bi morali za par svetlobnih teles v končnem izdelku dobiti 0,6 do 0,8 %. Takšno udeležbo imajo tudi tuji proizvajalci enake opreme v ceni končnega izdelka, kjer je cena izredno zahteven kalkulativni element pri prodaji. Lahko zaključimo, da ne vrednotimo dovolj dobro svojega dela in ne znamo pravočasno reagirati na spremembe trga, kar vpliva na naš poslovni rezultat. Resda nam zaradi nizkih domačih cen tujci ne morejo očitati dumpinškega obnašanja, vendar pa si z izredno nizkimi cenami tudi v tujini ne povečujemo ugleda.

Boris Šalej

## NAŠI POSLOVNI PARTNERJI NAŠI POSLOVNI PARTNERJI NAŠI POSLOVNI PARTNERJI NAŠI POSLOVNI PARTNER POSLOVNI

### CARNEX POVEČUJE IZVOZ

V prvem polletju je Carnex iz Titovega Vrbsa izvozil v ZDA in ZSSR 970 ton šunke, kar je 2,5-krat več kot v istem obdobju lanskega leta. Skupno proizvodnjo konzerv so povečali za 30 odstotkov. Dvigniti so morali tudi odkupne sene živine (za 75 odstotkov), ker je ponudba pittancev upadla in upada še naprej.

### VEČ MESA ALI MANJ KLAVNIC?

Imamo v Jugoslaviji preveč klavnic? Tako se sprašuje Privredni pregled. Klavničarji pravijo, da ne, čeprav so njihove zmogljivosti slabo izkoriščene zaradi dolgoletne nesposobnosti agrarne politike, da bi povečali prirejo živine.

Danes je sicer v Jugoslaviji več kot 1500 klavnic, vendar jih je večina izredno majhnih. Večjih klavniških organizacij je blizu 100, 54 pa je delovnih organizacij, v katerih predelujejo meso. Še skoraj pol manj je med klavnicami takih, ki so registrirane za izvoz, med izvozniki v mesno-predelovalni industriji pa je 6 delovnih organizacij.

Zmogljivosti klavniške in mesno-predelovalne industrije so se vendarle precej povečale, bolj kot pa se je razvila živinoreja. Proizvodnja mesa še vedno ne zadovoljuje domačih potreb in ne omogoča omembe vrednega izvoza. Rešitev bi bilo torej treba prej iskati v povečanju prireje kot pa v zmanjševanju števila klavnic, zaključuje komentator v Privrednem pregledu.

In zakaj to razmišljanje povzemamo za Glas Saturnusa? Zato, ker je usoda klavnic in mesno-predelovalne industrije tesno povezana z usodo embalažne industrije, ki jo prav tako pesti premajhna izkoriščenost zmogljivosti. Od ugotovitve, kaj bi bilo treba, do resničnosti pa je seveda še daleč.

### EMBALAŽERJI LANI

Lani smo v Jugoslaviji izdelali približno toliko embalaže in materialov zanj kot leto poprej - 2,5 milijona ton. Največ je bilo narejene na podlagi aluminjske folije, za 16 odstotkov več kot leta 1985. Večja je bila še proizvodnja celofanske (za 8) ter za odstotek še papirne embalaže. Od lesne se je najbolj povečala izdelava zavojev in embalaž iz furnirja ter vezanih plošč - za osem odstotkov, pri tem pa se je kar za 37 odstotkov zmanjšala proizvodnja lesenih sodov. Pri papirni so proizvajalci naredili 12 odstotkov več natronskih vreč, pet odstotkov se je povečala proizvodnja natron papirja ter za šest odstotkov zmanjšala proizvodnja kartonov. Od kovinske embalaže pa smo lani naredili za devet odstotkov manj aluminjske ter za tri iz bele pločevine, medtem ko je bila večja proizvodnja embalaže iz svinca in drugih kovin.

Od vsega tega smo na tuje količinsko prodali petino manj kot leta 1985, iztržili pa tri odstotke več denarja. Prednjači izvoz papirne in kartonske embalaže (2,8 milijarde din), sledijo aluminjska z 2,4 milijarde, pa embalaža iz plastičnih mas (2,3) ter stekla (1,5 milijarde din).

Uvozili smo nekaj več kot tretjino izvoženih količin, 35 tisoč ton, v vrednosti 6,4 milijarde dinarjev. (Op.: tečaj dolarja je pri vseh izračunih statističen - 264,53 din!) V primerjavi z letom poprej smo tako Jugoslovani količinsko uvozili za 51 odstotkov več, kar pa je po vrednosti približno 38

odstotkov manj. Skoraj polovico smo nakupili na zahodnih trgih, za 2,4 milijarde dinarjev so nam prodali na vzhodu ter za nekaj manj kot milijardo v drugih državah. In za kaj smo odšteli največ? Poldrugo milijardo za stekleno embalažo (blizu 24 tisoč ton), za enak znesek smo kupili tudi aluminjske folije in embalaže iz nje ter za približno milijardo iz plastičnih mas.

Gospodarski vestnik

### TAM-AVTOBUSI TUDI ZA IZVOZ

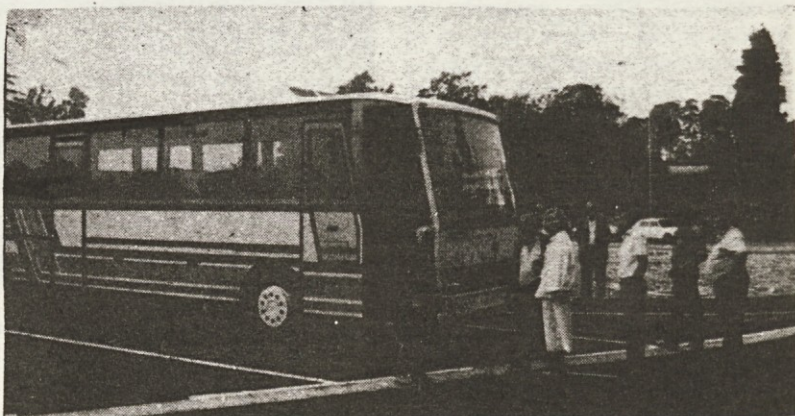
Novi lične avtobuse (enega vidite na sliki), ki so jih začeli izdelovati v TAM-u v sodelovanju z ljubljansko Avtomontažo, so jugoslovanski kupci sprejeli s precejšnjo naklonjenostjo, še posebej zato, ker dajejo Tamovci po novem avtobuse tudi v zakup. Tudi na nedavnem avtomobilskem sejmu v Frankfurtu njihovim razstavljalcem ni bilo treba zardevati. Dogovarjajo se že za prodajo na Srednjem vzhodu, Španiji in tudi v nekaterih drugih zahodnih državah.

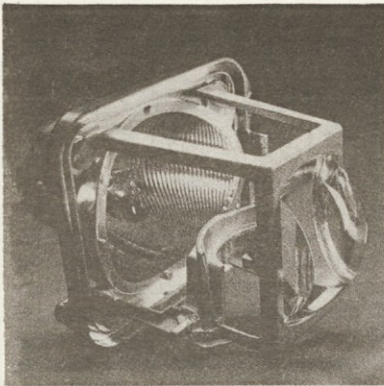
Novi avtobus gleda v svet z drugačnimi žarometi, kot smo jih bili doslej vajeni pri avtobusih domače izdelave. Te štirioglate Mercedesove žaromete izdeluje po novem naša Avtooprema, še več kot v avtobuse pa jih vgrajujejo v tovornjake. Verjetno jih bo mogoče prodajati tudi v tujini kot rezervne dele.

### TOMOS ROBOTIZIRA PROIZVODNJO

V Tomosu so »zaposlili« prvega robota. Z njim varijo okvirje za A3, najbolj množični proizvod te tovarne. Dosedanja oprema za varjenje okvirjev je že dotrajana, ponovno naročanje enake pa ne bi bilo smotno, saj bi po opustitvi proizvodnje lahko služila le še za izdelavo rezervnih delov.

O robotizaciji varjenja so začeli v Tomosu razmišljati že pred nekaj leti. Najprej so nameravali razviti robota skupaj z Iskra, ker pa to sodelovanje ni obrodilo zaželjenih sadov, so se povezali s švedsko firmo Torsteknik. Glavna prednost robota je, da ga je mogoče takoj preusmeriti v drugačno proizvodnjo, medtem ko so klasični varilni stroji povsem nefleksibilni.





FRANKFURT 1987

## Najsodobnejša svetlobna oprema

Za vsakega obiskovalca razstave, ki velja za največjo te vrste na svetu, so seveda najbolj zanimive novosti, ki jih predstavljajo ugledni proizvajalci avtomobilov. Teh novosti je bilo kar precej, ker pa so za nas, ki živimo na sončni strani Alp, praktično nedosegljive, se bom raje osredotočil na novosti z našega področja, s področja svetlobne in signalne opreme vozil.

Razstava je resnično velika, prevelika za enodnevni ogled. Omejiti smo se morali na za nas najzanimivejše proizvajalce: Bosch, Hello, Valeo.

### ŽAROMETI: POČASI PRODIRA PLASTIKA

Za nas je trenutno najzanimivejši prodor plastike v proizvodnjo žarometov. Ta čas še prevladujejo žarometi z zaprtimi gibljivimi paraboloidi, večinoma še vedno kovinskimi. Seveda so izjeme: Peugeot 205, Citroën BX in AX, VW Jetta in nekateri Fordovi modeli. Peugeot 205 poznamo, saj žaromet proizvajamo tudi mi, ostali pa imajo reflektorje, izdelane iz duroplasta DMC. Plastika le počasi, toda vztrajno prodira na to področje. To je pokazal tudi ogled razstavnih paviljonov posameznih proizvajalcev žarometov.

#### Bosch

Razstavljeni žarometi za evropska vozila z »E« asimetričnim kratkim snopom svetlobe so bili dosledno zaprtega tipa. To pomeni, da je paraboloidni reflektor gibljivo (nastavljivo) vpet znotraj med ohišjem in prednjo lečo. Reflektor je še vedno kovinski. Plastični reflektorji, izdelani iz duroplasta DMC, pa so vgrajeni v žaromete za ameriška vozila. Prednje leče žarometov so še vedno steklene, z izjemo žarometov za vozila Ford (ZDA), ki imajo tudi prednje leče iz plastike. (Polycarbonat -Lexan). Konstrukcije so zelo zapletene, žarometi imajo vgrajene sisteme za usmerjanje in za notranje prezračevanje. Razstavljenega je bilo tudi precej tako imenovanega dodatnega programa, kot so meglenke in daljniski žarometi. Tu ni bilo opaziti posebnih novosti, saj univerzalnost te opreme počasi izumira. Vedno več je namensko izvedenih meglenk za določena vozila in vgrajeni v njihove spojlerje. Presenetljivo pa je, da Bosch ni prikazal niti ene izvedbe elipsoidnega žarometu.

#### Hella

V nasprotju z Boschem pa je bil razstavni prostor Helle pretežno v znamenju elipsoidnih žarometov.

Princip delovanja elipsoidnega žarometu je bil prikazan na maketi s premerom približno 1 m. Razstavljeni pa so bili trije tipi elipsoidnih žarometov:

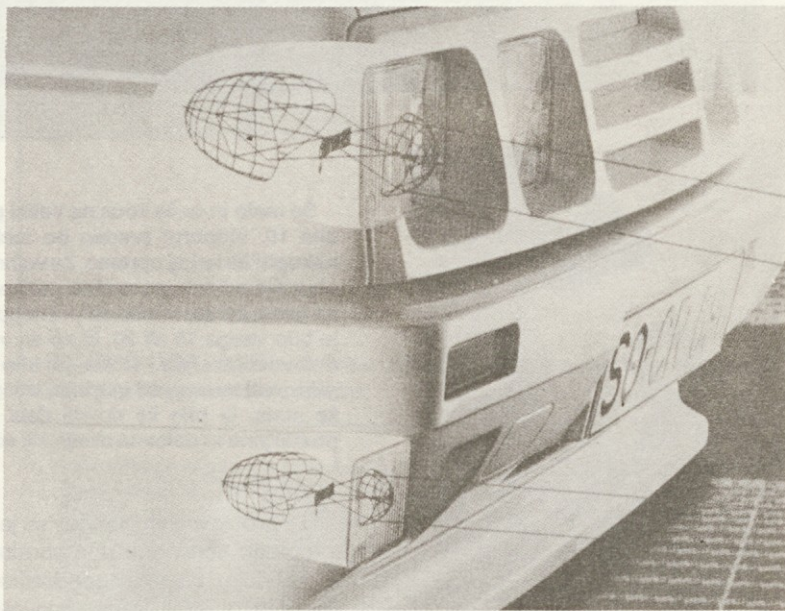
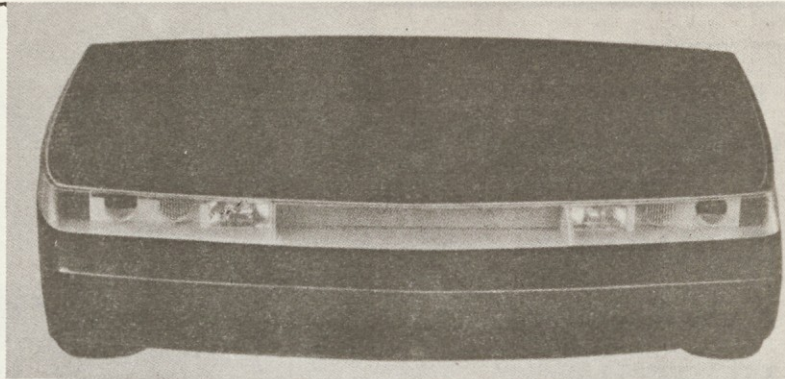
- univerzalni polielipsoidni (DE) žaromet z žarnico H3,
- monoelipsoidni žaromet z žarnico H1 (za vozila BMW),
- meglenke s polielipsoidnim reflektorjem in žarnico H3 (za vozila BMW in za univerzalno uporabo).

No, elipsoidni žarometi pravzaprav niso največja novost. Vprašljiva je tudi njihova prihodnost.

Največji vtis je na poznavalce pravzaprav naredila slikovno prikazana študija, ki po mojem mnenju nakazuje smer razvoja žarometov. To je reflektor, ki ni več paraboloiden oblike, temveč je oblikovan po segmentih na osnovi t.i. prostih površin (frei Flächen Reflektor). Posamezni segmenti usmerjajo svetlobo v točno določene smeri. Teoretično je svetloba usmerjena na željena področja že s samim reflektorjem, tako da dosedanja funkcija prednje leče žarometu ni več potrebna. Ta sistem izkorišča za kratki snop svetlobe celotno površino reflektorja - sedanj sistem izkorišča samo zgornjo polovico. Izkoriščenost svetlobnega toka žarnice se tako poveča za približno 80 %. Podrobnejši opis sistema presega okvir tega zapisa, zato o njem kdaj drugič. Potrebno pa je omeniti, da tako izvedbo omogoča prav uporaba plastičnih materialov.

#### Valeo

Na področju žarometov ni pravzaprav predstavil nič novega. Večina žarometov ima kovinski paraboloid. Izjeme so žarometi za vozila Citroën BX in AX z reflektorji iz duroplasta. Opozoriti pa je treba na izvedbo žarometu za novo vozilo Peugeot 405, ki ima že vgrajen sistem za avtomatično usmerjanje žarometu med vožnjo. To je žgoča tema pri



uvajitvi ECE pravilnika št. 48 tudi v SFRJ.

### SIGNALNE SVETILKE

Glede na skorajšnjo veljavnost pravilnika ECE št. 48 tudi pri nas, nas je zanimalo, kakšne so rešitve v ostalih državah Evrope. Pozorni smo bili predvsem na gospodarska vozila (tovornjaki, avtobusi). Osebna vozila že zdaj skoraj v celoti izpolnjujejo zahteve.

Predvsem nastaja nov tip zadnjih združenih svetilk. Po pravilniku št. 48 bodo morala imeti vozila poleg smernikov, pozicijskih in zavornih luči ter odsevnikov obvezno še zadnje rdeče meglenke in luč za vzvratno vožnjo. Nove zadnje svetilke združujejo vse omenjene funkcije. Med seboj se razlikujejo po razporeditvi teh funkcij, po velikosti in po vrsti pritrdilnih elementov (DB, IVECO, RENAULT, SCANIA idr.) Svetilke v glavnem združujejo štiri ali pet funkcij. Pred nami in pred našimi kupci je odločitev, kakšno izvedbo bomo izbrali.

Opazili smo, da imamo zelo slab izbor na področju majhnih pozicijskih luči, s katerimi so zelo bogato opremljeni tuji tovornjaki in prikolice. Prihodnji razvoj signalnih svetilk so prikazali posamezni proizvajalci na zanimivih študijskih modelih. Tako je Valeo prikazal izvedbo svetilke z uporabo LED (svetlobo oddajajočih diod) elementov. Zahtevane svetilnosti so dosežene. Problem je, ker s tem sistemom za sedaj ni mogoče dobiti bele svetlobe.

Hella je prikazala model svetilke, ki za posamezne funkcije uporablja množico majhnih svetlobnih izvorov, nanizanih drug poleg drugega. Posamezen svetlobni izvor je mini žarnica tipa T 1,4 W s podnožjem P 11,5 d ali pa žarnica TX 1,4 W. Skupni cilj obeh prizadevanj je ustvariti svetilko minimalne globine, ki bi lažje sledile oblikam karoserij.

Vsi ti trendi razvoja nam pravzaprav niso bili neznani, saj smo o njih razpravljali s C.W. Spencerjem lani poleti, ob njegovem zadnjem obisku pri nas. Na letošnji avtomobilski razstavi pa smo jih prvič videli.

Osebo pa sem bil prizadet, ker na sicer zelo razkošnem Lucasovem paviljonu ni bilo svetlobne opreme. Ekonomija je opravila svoje. Po vojni na tem področju najbolj napredno podjetje, nakazovalec razvoja, prijatelj Saturnusa in tudi mene osebno, je dobil novega gospodarja. Na zahodu ni milosti - beri solidarnosti.

Kakšen za naš tozd koristen zaključek lahko napravimo? Spremljati moramo razvoj na tem področju, predvsem uporabo plastičnih materialov za naše izdelke. Od naših sedanjih in bodočih kupcev bo odvisno, v katero tehnologijo se bomo morali usmeriti. Ker so izvedbe in rešitve zaščitene s številnimi patenti, se bomo prisiljeni povezati z eno od vodilnih firm. Tudi lastne rešitve bodo postale nujnost.

Sandi Sekirnik  
GLAS SATURNUSA 5

## Velika planina - koča udarnikov



Še malo in naša koča na Veliki planini bo vseljiva. Uradna otvoritev je bila 10. oktobra; preden bo lahko sprejela prve goste, pa bo treba nakupiti še nekaj opreme. Za večino Saturnužanov je dobri dve leti dolgo obdobje od nakupa močno poškodovane stare hišice do izgradnje nove na istem mestu minilo skoraj neopazno. Izjema so bili planinci, morda jih je bilo vsega 15 ali 20, ki so se v tem času menjavali na prostovoljnih delovnih akcijah. Treba je bilo pospraviti ostanke nekdanje koče, pripraviti teren pred gradnjo, izkopati temelje; pa tudi potem, ko je koča že stala, je bilo še dovolj dela - in ga še bo. Najnujnejše pa je že postorjeno in delovna akcija 12. septembra je skoraj že postavila piko na i.

Kar 19 prostovoljnih garažev se je tega toplega sončnega dne zbralo pred spodnjo postajo gondolske žičnice. Tokrat je bilo namreč dovolj dela tudi za šibkejšo žensko in celo otroške roke. Moški so se seveda oprijeli predvsem krampov in lopat in se lotili urejanja okolice. Skale ob zgornji strani koče so se drobile pod udarci in se selile v škarpo ob spod-

nji strani. Zagorela je neuporabna krama iz bivše postojanke našega PD na Mali planini. Stare vzmetnice, blazine, odeje in posoda pa še čakajo, kakšna bo njihova usoda.

Da sama koča, vsa iz lesa, ne bo propadala, pa je zasluga - koga drugega kot žensk. Čeprav so običajno zadolžene le za tri hišne vogale, so tokrat obkolile vso kočo, znotraj pa so se zavlekle tudi v najbolj skrite kotičke. Prebarvale in prelakirale so jo zunaj in znotraj, sicer ob pomoči dveh odraslih moških in



»Tako, pobarvale smo vse!« so rekle Metoda Dovč (na sliki) in druge ženske, ko je bila koča krog in krog premazana.

Kaj tako gledate? Še niste videli ženske, ki barva? To je Ivica Ladič, prvakinja v lakiranju z Aqualesom.

Novih nekvalificiranih delavcev pa ne bomo zaposlovali, si je rekel vodja kadrovske Dušan Djukanović in kar sam zavihtel kramp.



## PRIZNANJA OB OTVORITVI KOČE

»Kresnička« je bila krščena 10. oktobra. Ob otvoritvi je Planinsko društvo Saturnus podelilo priznanja najzaslužnejšim udarnikom, ki so žrtvovali precej prostih sobot za delo na Veliki planini. Prejeli so jih: Silvo Baznik, Marjan Bernik, Jože Bregant, Dušan Djukanović, Martina Dovč, Metoda Dovč, Tone Krisper, Ivica Ladič, Marjan Mozečič, Franc Osterman in Avgust Snaj, vzdrževalcem iz tozda Orodjarna in vzdrževanje pa je bilo podeljeno skupinsko priznanje.

enega moškega v razvoj.

Ni kaj, prijeten občutek je bil, ko smo zgodaj popoldne zaklenili od novosti sijočo hišico. Preden smo se podali v dolino, smo si seveda od blizu ogledali tudi strateško pomembno točko, le nekaj deset korakov oddaljeno gostišče na Zelenem robu. Ko smo spodaj čakali na gondolo, se je ob topli juhi rodila ideja o natečaju za poimenovanje koče. Skoraj vsaka od lesenjač na Veliki planini, podobne so si kot jajce jajcu, ima svoje ime. Ne samo zato, da bi se razlikovala od drugih, pač pa tudi zato, ker simpatične pritlikavke, stapljajoče se z naravo, zbujaajo kar osebno naklonjenost. Naj o imenu Saturnusove razmišljajo Saturnužani, so se spomnili planinci, pa bomo izbrali takega, ki bo kar najbolje povedalo, da je hišica naša, da diha s planinami, da bo v njej prijetno domače! (vc)

## NATEČAJ ZA IME

## Kresnička naj bo!

»Kresnička« naj bo! Ta odločitev je padla potem, ko smo člani komisije, Andrej Matjaž, Dušan Djukanović in Vita Cajnko, približno eno uro sedeli za mizo, odpirali kuverte, izpisovali predloge, izbirali. Odločitev ni bila lahka. V tajništvo je do roka prispelo 31 kuvert, v njih pa je bilo zapisanih približno 60 različnih predlogov.

Največkrat, kar 6-krat, je bilo predlagano ime »Ščurkova koča«, po pokojnem saturnuškem planincu, ki je imel navado hoditi peš na Malo planino. Zanimivo je, da tak predlog ni prišel samo iz vrst planincev, kar kaže, da je Emil Ščurk še dolga leta po smrti v našem kolektivu precej poznan, gotovo po zaslugi po njem imenovanega spominskega pohoda, ki ga je PD Saturnus do leta 1983 organiziralo kar 12-krat. Kljub temu smo se člani žirije strinjali najkoči ne bi dajali pečat spomenika in smo ta predlog zavrnili.

Večina drugih predlogov je popisala marsikaj, kar leži, raste, leze in gre, pada in piha na Veliki planini. Med temi predlogi nam je bil najbolj simpatičen »Trnič«, po siru, ki ga delajo na tamkajšnjih planšarijah. V ožji izbor pa so prišla imena, ki so za nas dvopomenska - vzeta iz narave in hkrati saturnuška: »Kresnička«, »Meglenka«, »Lučka«. Zelo hitro smo se tudi sporazumeli, da bomo izbrali med prvima dvema. Tu pa se je naša odločnost močno zamajala. Megla, tako značilna za Veliko planino, je govorila v prid »Meglenki«; meglenka je hkrati tudi vrsta gobe in naš proizvod (Dušan Djukanović je samokritično pripomnil, da vzbuja tudi asociacijo na naše vodstvo). Na koncu pa smo se le odločili za svetlobo in lepo vreme, za »Kresničko«. Konec koncev se tudi naša koča, vsa nova in svetla, zasveti kot kresnica, ko pogledaš od Šimnovca proti Zelenemu robu.

Izbrano ime so predlagali štirje. Eden od predlagateljev, Ladislav Mraz iz Kemične tovarne, se bo moral odpovedati nagradi, ker je bil natečaj namenjen le Saturnužanom. Ostali trije pa so: Jure Baznik (sin Silva Baznika iz DSSS), Milena Birk in Darja Okorn (obe iz DSSS).

Vita C.



Ure in ure je Silvo Baznik tolkel skale, od vsega dokaznega materiala pa je žal uspela le ta slika, na kateri ohranja imidž pravega delavca skupnih služb, ki po splošnem prepričanju samo žre.

Na sliki Franc Osterman (spredaj) zgolj slučajno mrko gleda naokrog, medtem ko mu Avgust Snaj polni samokolnico - v resnici se je namreč dokaj hitro sprijaznil, da ta dan pač ni šef.

IŠČEMO UDARNIKA - če že ni nikogar, ki bi po službeni dolžnosti zakrpal te jame na dvorišču.



## DAN SATURNUSA 87 -

## Pol manj udeležencev

Teden dni pred političnim piknikom smo imeli svoj piknik tudi Saturnužani. Nekateri sicer pravijo, da to ni bil Dan Saturnusa, temveč srečanje upokojencev z nekaj aktivnimi delavci. To pa je zlobno natolcevanje, kajti v resnici je bilo v Mostecu ravno toliko aktivnih delavcev kot upokojencev, mogoče celo kakšen več. Res pa je 800 udeležencev za saturnuške navade zelo malo, saj se nas je prejšnja leta navadno zbralo skoraj dvakrat toliko.

Ugibanja o vzrokih za pičlo udeležbo so različna. Morda so se nekateri teh srečanj preprosto naveličali. Mnogi pravijo, da jih je odvrnil obvezni lastni prispevek. Dva tisočaka danes nista več ravno mnogo, vendar sta pri nekaterih naletela na načelno odklanjanje in povzročila celo užaljenost - zlasti med delavci v neposredni proizvodnji - češ, za rally in še toliko drugih stvari razsipamo denar, delavci pa naj plačamo, če hočemo na srečanje Saturnužanov. Organizacijski odbor pa se je za prispevek odločil preprosto zato, da bi zmanjšal verjetnost lažnih prijav pa tudi zaradi »družbene primernosti«.

Kakorkoli že, srečanje je kljub vsemu minilo v kar prijetnem vzdušju. Z vre-



Upokojenci se veselijo vsakega srečanja Saturnužanov.

menom smo imeli srečo v nesreči - kisalo se je, deževalo pa ni. Kaj posebnega se ni dogajalo, razen da smo klepetali, jedli, pili, plesali in kupovali srečke. Direktor nam je za uvod seveda povedal, kako dobro da nam gre, potem pa je za ves popoldan in večer prepustil besedo Sandiju, ki ima na zalogi raznovrstno muziko, pa nas je tako zalagal predvsem z novejšo disko glasbo in potem še z naj-naj-najnovjšo disko glasbo posebej za upokojence.

Za vse pa ta dan le ni bil dan počitka in zabave. Zlasti prostovoljke, ki so pripravljale in delile hrano namesto napovedanih iz obrata družbene prehrane, so zvečer zapuščale prizorišče vidno utrujene. Ves dan so bili na nogah tudi planinci, ki so pripravili srečolov; bili pa so prav dobre volje, saj so s srečkami zaslužili blizu 200.000 dinarjev. Eno od glavnih nagrad, žensko kolo, je zadel naključni obiskovalec iz Šiške, moško kolo pa upokojenec Alojz Milošič iz tiskarne, potem ko je kupil 31 srečk. Povedal je, da je dobitka zelo vesel, saj ima majhno pokojnino, ker je pač imel tudi majhno plačo. Kolo je torej šlo na pravi naslov in tudi to je ena od zvezdic, zaradi katerih nam lahko to srečanje ostane v lepem spominu. (vc)

## PREJELI SMO

## Zakaj ni kuharice v Kranjski gori?

Sprašujem se, kot vsi upokojenci in delavci Saturnusa, zakaj v Kranjski gori dom ni tako zaseden, kot bi moral biti. Sprašujem malo bolj razgledane ljudi iz Saturnusa, zakaj ni v tem domu sezonske kuharice, če že ne celoletne. Odgovarjajo mi, da je ne dobijo in da je premalo prijavljenih. Mislim, da si ljudje ne upajo prijaviti se, če niso prepričani, da bodo postreženi s hrano. Če se ne da drugače, naj bi bila zagotovljena vsaj enolončnica, pa bi bil dom takoj bolj zaseden. Sama sem šla z veseljem vsako leto v ta dom, letos pa nisem imela te možnosti, da bi se naužila gorenjskega zraka. Da bi se morala vrteti okoli štedilnika še s kakimi petimi gospodinjami, se mi pa tudi ne da.

Ta dom je bil zgrajen iz delavskih žuljev. Veliko prostovoljnih ur je bilo vložnih vanj. Žalostno je, da je danes ta dom neizkoriščen, ker bi bil koristen za vse delavce. Če se zavzemajo in vlagajo milijone v kočo na Veliki planini, ker gor par smučarjev ali kdo; ne vem, bi tudi na ta dom ne smeli pozabiti. Mislim, da bi se v tako veliki tovarni, kot je Saturnus, že

našel kdo, ki bi bil pošten in usposobljen, da ta dom spravi v drugačen red, kot je sedaj.

Ne mislim nikogar žaliti, ampak po mojem je za veliko večino dom v Kranjski gori bolj potreben in koristen kot pa koča na Veliki planini. Pred leti ni bilo nobene-nega problema, vse je bilo lepo urejeno. Imeli smo se lepo in bili smo zadovoljni. Upam, da se bo to tudi v bodoče uredilo, saj bi bila velik a škoda, da bi tako lep počitniški dom v tako lepem slovenskem kraju propadel zaradi nezainteresiranosti nekaterih ljudi.

Tudi to razumem, da so problemi in da smo danes v drugačnem položaju kot nekdanj. Pa vendar, z malo truda in dobre volje se vse uredi. Če že ne gre drugače, naj pa bo dom odprtega tipa in bo gotovo zaseden do zadnjega kotička. Pa še rentabilen bi bil. Lep pozdrav!

Vaša upokojenka  
Prosim, da moj prispevek objavite v »Glasu Saturnusa!

# CAM - računalniško podprta izdelava orodij



Razvoj računalniško podprtih sistemov, tako za konstruiranje kot projektiranje in izdelavo orodij, ima svoje začetke v NC tehnologiji (Numerical Control). Pionirsko delo na tem področju je opravil John T. Parsons (MIT), ki je v poznih štiridesetih letih predstavil metodo uporabe luknjanega traku, ki je vseboval podatke o koordinatah različnih pozicij obdelave. Koncept pomika orodja v majhnih segmentih je predstavil pri US Air Force, ki je potem tudi financiral raziskovalne projekte. Rezultat tega projekta je bila prva demonstracija NC obdelovalnega stroja v letu 1952 pri MIT, Massachusetts, ZDA. V tem obdobju je nastal tudi prvi programski jezik APT, ki smo ga v prejšnjih člankih že omenjali, predstavlja pa še danes osnovo mnogim razpoložljivim NC programskim paketom.

Celoten sistem konvencionalne numerične kontrole temelji na treh osnovnih komponentah: programska inštrukcija (NC program), kontrolna enota (MCU - Machine Control Unit) in obdelovalni stroj.

Program inštrukcij sestoji iz detaljnih ukazov, ki podajajo obdelovalnemu stroju podatke, kaj naj v določenem trenutku naredi. Ukazi so kodirani v numerični ali simbolni obliki na določenem mediju, ki ga lahko interpretira kontrolna enota. Najbolj razširjena oblika je danes 1 inch široki luknjani trak, uporabljajo pa se tudi druge oblike, kot so luknjana kartica, magnetni trak, kasete in celo 35-mm filmski trak. Prva oblika vnosa podatkov v kontrolno enoto je ročna in se uporablja za relativno enostavna dela, ki se ne ponavljajo pogosto (MDI - Manual Data Input), druga oblika pa je v direktni povezavi z računalnikom (DNC - Direct Numerical Control).

Kontrolna enota sestoji iz elektronskega dela in strojne opreme, ki prebere in interpretira NC program krmilju obdelovalnega stroja. Moderni obdelovalni stroji so opremljeni že z mikroročunalnikom kot kontrolno enoto (CNC - Computer Numerical Control), ki pa lahko tudi kontrolirajo in nadzorujejo obdelovalni postopek (AC - Adaptive Control).

Danes so numerični kontrolni sistemi široko razvejani v industriji, predvsem v tehnologiji z odrezovanjem materiala. Pokrivajo širok spekter obdelovalnih postopkov, med katerimi so najbolj značilni freziranje, vrtnanje, struženje, elektroerozijska obdelava in brušenje.

Konvencionalnemu NC programiranju so CAD/CAM sistemi dodali še komponento avtomatizacije in ekonomičnosti, predvsem pa občutnega skrajšanja izdelovalnega postopka. Računalniški model izdelka oz. orodja se iz geometrijskega modelerja prenese v NC modul preko skupne podatkovne baze ali posebej za to prirejenega vmesnika. Tehnologu tako ni potrebno ponovno definirati geometrije izdelka, ampak mu doda le še tehnološke parametre in v dialogu z računalnikom (interaktivno delo) izdelava NC program za določen izdelek ali orodje. Tako tehnolog definira surovec, število rezov in režim obdelave. Na zaslonu je možno spremljati simulacijo celotne obdelave kosa, kakor tudi verificirati poti orodja, da slučajno ne pride do nepredvidenih trkov.

Ko je tak program izdelan, ga je potrebno prilagoditi krmilju posameznega obdelovalnega stroja. Ta postopek ime-

nujemo postprocesiranje. Postprocesiranje za posamezna krmilja je mogoče dobiti od izdelovalca obdelovalnega stroja ali pa od prodajalca ali izdelovalca CAD/CAM sistema. Mnogi sodobni sistemi obsegajo v svoji ponudbi tudi generalizator postprocesorjev, s katerim lahko uporabnik (spet na popolnoma interaktivnem principu) tak postprocesor lahko samostojno izdelava. Izkušnje uporabnikov kažejo, da je z nekaj rutine tak programski produkt možno izdelati v dveh do treh dneh.

Omenimo naj še, da taki sistemi omogočajo izdelavo NC programov za krmiljenje preprostih 2 do 4-osnih obdelovalnih strojev, kakor tudi izredno zahtevnih 4 do 5-osnih simultanih obdelav, ki zahtevajo od projektanta in tehnologa izjemno nekonvencionalni način dela.

NC programski jezik sestoji iz programskega paketa (računalniški program) z

določenimi pravili in naborom uporabljanih ukazov. Uvrščamo ga med višje programske jezike in omogoča uporabniku generiranje informacij o premikih orodja in tehnoloških parametrih. Danes je v uporabi nekaj deset takih NC programskih jezikov, ki se stalno izgrajujejo in dopolnjujejo. Navedimo le nekaj najpomembnejših:

- APT (Automatically Programmed Tools). Največkrat omenjeni in najbolj razširjeni programski jezik, ki ima tudi več specialnih verzij (APTURNS - za struženje, APTMIL - za freziranje in APTPOINT - za podajanje operacij od točke do točke).

- ADAPT (Adaption of APT). Kot mnogo drugih ima za osnovo APT, razvit pa je bil pri IBM za potrebe US Air Force. Uporablja se na manjših računalnikih.

- EXAPT (Extension of APT). Razvit v ZRN okrog leta 1964 in temelji na APT. Ima več verzij, njegova glavna značilnost pa je, da omogoča avtomatske izračune hitrosti in pomikov.

- UNIAPT. Spet poskus uporabe APT-a na manjših računalnikih, kar je omogočilo tudi manjšim firmam uporabo teh sistemov.

- SPLIT. (Sunstrand Processing Language Internally Translated). Jezik, ki je bil

razvit za potrebe Sunstrand obdelovalnih strojev in omogoča tudi 5-osno programiranje. Zanimivost paketa je, da je postprocesor vgrajen v program in vsak obdelovalni stroj uporablja svojo izvedbo SPLIT-a, tako da ni potrebe po specialnem postprocesorju.

- COMPACT II. Razvit pri firmi MDSI, Michigan in je eden najbolj razširjenih v svetu. Zelo je podoben SPLIT jeziku, omogoča pa tudi time-sharing obdelavo (več uporabnikov hkrati na različnih lokacijah).

CINTURN II. Visokonivojski jezik, ki je produkt firme Cincinnati Milacron in olajšuje predvsem obdelavo na stružnicah.

Kot na celotnem CAD/CAM področju se tudi na področju NC programiranja tehnologija izredno hitro spreminja. OB tem naj kot zanimivost navedemo le najnovejši programski produkt firme TTI, New Jersey, ki je izdelala program z zvočnim programiranjem. Tehnologu računalniku preprosto sporoča ukaze preko posebnega mikrofona, ki jih računalnik razpozna in izdelava ustreznih program. Celoten sistem vsebuje okrog 100 ukazov, vendar jih za povprečno zahtevno delo zadostuje že okrog 30.

Ivan Poljanec

## UMRL JE

### Ciril Fain



Tovariš Ciril Fain je bil direktor Saturnusa v letih, ki so bila za razvoj podjetja posebnega pomena. Obdobje pred letom 1951 je bilo obdobje obnove in centralnega vodenja industrije s pomočjo direktij, čas, ko je s svojim delom v Saturnusu pričel direktor Fain, pa je pomenil tudi začetek uveljavitve samoupravljanja in samostojnega gospodarjenja podjetij. Stanje v Saturnusu ob prihodu tovariša Faina ni bilo posebno urejeno, saj se je v Saturnusu od leta 1945 do 1951 zamenjalo pet direktorjev. Upravičeno lahko rečemo, da je

bil tovariš Fain prvi direktor, ki je po osvoboditvi dolgoročno načrtil delo v podjetju, istočasno pa je moral organizirati podjetje za bodoče naloge v skladu s spremembami, ki sta jih prinašala samostojnost podjetij ter samoupravljanje. Rezultati, ki smo jih dosegli v letih njegovega vodenja, dokazujejo, da se je to tudi zgodilo s celotnim poslovanjem ter s proizvodnjo, ki se je 3,5-krat povečala ob nekaj več kot enkratnem povečanju števila zaposlenih. Vse to je bilo povezano z uveljavitvijo samoupravljanja, s povečanjem storilnosti z oblikami nagrajevanja, z uveljavitvijo začetkov razvojnega dela ter z novimi investicijami, kar je vse dajalo osnovo za kasnejšo rast podjetja. V tistem času smo obnovili in posodobili skoraj vso proizvodnjo predvojnih izdelkov, jo popestrili z novimi proizvodi, poleg tega pa smo pričeli z delom za osvajanje tržišča s pločevinkami ter proizvodi za motorno industrijo. Od ročne in polavtomatske proizvodnje je proizvodnja prehajala v kontinuirano industrijsko proizvodnjo. Posebna zasluga direktorja Faina je, da smo obnovili celotno orodjarno in delavnice, ki so bile tedaj opremljene s stroji s pričetka stoletja. Investirali smo v tiskarno in sicer v avtomatsko linijo, kar je tedaj pomenilo pravo revolucijo. Delo z litografskimi kamni smo začeli nadomeščati

s fotoreprodukcijo, poglavito pa je bilo, da smo začeli opremljati predelovalne obrate z novo tehnologijo in z avtomati. Tovarišu Fainu je uspelo dobiti sredstva iz tripartitne pomoči, ki so bila osnova za uvajanje moderne proizvodnje pločevink, pomenila pa so tudi vstop v resnejšo proizvodnjo žarometov.

Kljub temu, da se je njegovo zdravstveno stanje nenehno slabšalo, je tovariš Fain s posebno energijo vodil in usmerjal vsa področja podjetja, ki jih ni bilo malo. Še posebej pa je bilo njegovo delo pomembno na področju pridobivanja in šolanja kadrov. Njegova pomoč ni prenehala niti tedaj, ko je po službeni dolžnosti njegova funkcija direktorja prenehala in je postal predsednik občine. Z njegovo pomočjo in sodelovanjem smo v tistem času pridobili obrat Zalog od podjetja Agroindus, ki je bilo pod prisilno upravo, in prav podobno tudi obrat Polje, kjer je bil Juvinil. Prostori so nam bili v tedanjem času preprosti za nadaljnji razvoj. Tovariš Fain je sodeloval tudi pri nadaljnji izgradnji in investiciji v novo orodjarno ter v obrat tehničnih predmetov. Na vseh teh osnovah smo uspešno nadaljevali delo, ki ga je pričel, zato je tovariš Fain z obdobjem svojega direktorjanja za vedno zabeležen kot ključna oseba v zgodovini Saturnusa. L.V.

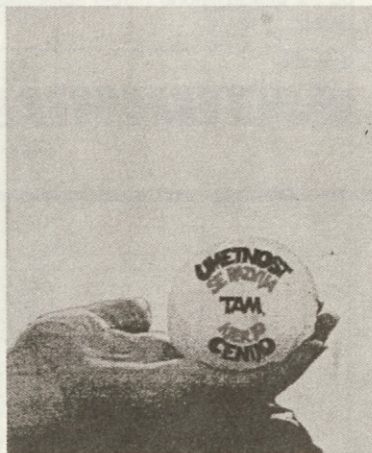
## Zaenkrat manj kart kot lani

V pretekli sezoni je šel, statistično gledano, vsak drugi Saturnužan enkrat zastonj v gledališče. Razdelitev je bila v resnici seveda drugačna, pač odvisno od zanimanja posameznikov in od obveščenosti. Lepo bi bilo, če bi bilo denarja za te namene vsaj toliko, da bi brezplačno predstavo omogočili vsakemu delavcu. V teh sušnih časih pa bo dovolj velik uspeh, če bomo ponudbo ohranili vsaj na enaki ravni.

Z abonentskimi kartami, vsaka velja za 6 predstav, smo si v minuli sezoni omogočili 192 brezplačnih obiskov v Mestnem gledališču Ljubljanskem. Izkoristili smo tudi vseh 200.000 din, ki jih je sindikat namenil za nakup konto vstopnic v MGL; ta denar je zadoščal za 300 vstopnic. Saturnužani vse raje hodimo tudi v Opero; v pretekli sezoni smo z namenskimi sredstvi v skladu skupne porabe kupili preko 200 kart. Precej manj delavcev je izkoristilo možnost nakupa konto vstopnic v Drami, samo 39 jih je na stroške DO obiskalo to gledališko hišo.

V MGL so v pretekli sezoni največ hodili delavci tozda Embalaža in DSSS; v Orodjarni niso naročili nobene konto vstopnice, v Avtoopremi pa le 14. Tudi razporeditev vstopnic za Dramo in Opero je bila podobna. Možnosti pa imamo vsi enake. Včasih je treba polistati po časopisu, izbrati predstavo, za katero prodajajo tudi konto vstopnice, in s svojo željo seznaniti sodelavca oz. sodelavko, ki skrbi za nakup in razdeljevanje kart. Na lokaciji Ob železnici (razen za Orodjarno) je to Jožica Rozman (int. 343), v Avtoopremi Zlata Erjavšek, v Zalogu Silva Pevec, v Polju Marija Breznik, v komerciali Brigita Jamnik.

Tudi letos imamo za vso DO 32 abonmajske kart v MGL (abonma KOL C - sobotni). V novo gledališko sezono pa vstopamo zaenkrat s pol manj denarja za nakup konto vstopnic v MGL in SNG Opera in Drama. Sindikat je za to sezono namenil 400.000 din, pol za MGL, pol za SNG. Večji del letošnjih sredstev za kulturo v skladu skupne porabe je že izkoriščen, čeprav so bila na voljo šele od aprila dalje. Če bo plan za prihodnje leto sprejet bolj zgodaj in če bo v njem tudi kaj denarja za kulturo, pa bomo morda le lahko dobili vsaj približno toliko vstopnic kot lani.



**IŠČEMO UMETNIKA - da bi aranziral tole tihožitje, če že ni nikogar, ki bi odpadke odstranil.**

## Kaj bomo gledali?

### Mestno gledališče Ljubljansko:

Milan Jesih: Ptiči (po motivu Aristofana)  
 Alenka Goljevšček: Otrok, družina, družba  
 William Shakespeare: Ukročena trmoglavka  
 Oton Župančič: Veronika deseniška  
 F.M. Dostojevski - Andrej Wajda: Zločin in kazen  
 Drago Jančar: Klementov padec  
 Ellen McLaughlin: Dnevi in vmes noči  
 Mala scena:  
 Bojan Štih-Tone Partljič: Faustove improvizacije Bojana Štiha

### SNG Drama:

Veliki oder:  
 Dominik Smole: Antigona  
 Ivo Svetina: Biljard na Capriju  
 Bertold Brecht: Gospod Puntila in njegov hlapec Matti  
 Eduardo De Filippo: Velika magija

### Slovenska noviteta

Peter Turrini: Trg  
 Mala drama:  
 Miran Kleč: Dr. roman  
 Krleža-Vidmar: Zapiski iz Trziča  
 F.M. Dostojevski: Stričkove sanje  
 Sławomir Mrożek: Kontrakt

### SNG Opera in balet:

Marija Kogoj: Črne maske  
 W.A.Mozart: Figarova svatba  
 P.I.Čajkovski: Labodje jezero  
 Charles Gounod: Faust  
 Modest Musorgski: Boris Godunov

## Naš slikar razstavlja

Od 19. septembra do 20. oktobra je bila na Trubarjevi domačiji v Rašci odprta razstava akvarelov in gvašev Janeza Ošabna. To je bila že peta samostojna razstava našega sodelavca, za njim pa je tudi že preko 30 skupinskih razstav in deset slikarskih kolonij.



Z izborom razstavljenih del, z naslovom »Alpski motivi« slika ponovno potrjuje svojo podzavestno, arhaično počaščenost, da je nekdo iz tistega majhnega Ljudstva na sončni strani Alp, ki na večnem prepihu vzhod-zahod, sever-jug, noče in ne sme zgubiti svoje integritete.

- Včeraj je slikal holme v odkritih nedrih Dolenjske, ki »so kot prsi mladega dekleta...«  
 - Predvčerajšnjem se je grel na soncu Jadrana, kjer iz kraškega kamna raste nekaj -kot hiše...

- Malo prej je spoznal, kako se zamenja vodno sliko za poln klobuk orehov, s katerimi greš k viničarju po liter štajerca...

Danes je pa tukaj. Pri nas doma, na Rašci. Prinesel nam je goro in skalo; med njo je sneg, pod njo je voda. To je tam nekje okroginokrog Triglava. Ta voda je padla iz presitih oblakov, ušla je ledeniku, stekla v rušo in pobegnila med korenjem samorastniškega vihamnika.

Ona, ta tako prelestna voda pa kar teče ..., vé kam gre. Kaj pa slikar? - Spodaj bo zmanjkalo papirja; pa nebo? No, bo pa drugi. Papir, se ve!

Sem pride (morda je že tam?) ON, ki s svojimi nekompromisnimi čutili beleži. Beleži to, česar mimohodci ne vidimo. Stena. Prede jo oblak, skozenj hoče žarek; nekaj niže prosi rušje vihamnika za prostor ... tam nekje, pod vsemi stranmi neba Očaka. - Na kateri strani je zdaj on?

Gledamo ga: čopič ni zajecjal. Drsi, drsi. Slika! Slikata oba. Še godrnjata ne, tam v Trenti ob Soči. - »Krasna si, bistra hči planin!«

Tako slika nekdo, on, trdomehki poštenjak, ki so mu tuji vsi »izmi« in nam želi povedati samo in samo to: Kako lepa si, moja dežela!

To je slikar - nežen vihamnik, samorastnik - JANEZ OŠABEN.



## PODHOD BO NARED MAJA

Tudi Satumužani, še zlasti, če prihajamo na delo v staro tovarno z mestnimi avtobusi, smo med tistimi, ki se vsak dan jezimo pred večno spuščeni zapornicami na Pokopališki ulici. Zapornice bodo sicer še naprej pogosto spuščene, jeziti pa se nam ne bo treba več dolgo. Podhod pod progo v podaljšku Proletarske ulice namreč napreduje tako, kot je bilo predvideno. Betonski okvir je bil vstavljen pod progo že avgusta, zdaj pa speljujejo skozi podhod še komunalne vode in urejajo okolico. Pešci in kolesarji

bodo lahko začeli uporabljati podhod predvidoma maja prihodnjega leta.

Na sliki: Podhod je Gradbeno podjetje Ljubljana naredilo na doslej neobičajen način. 800 ton težak betonski okvir so zgradili posebej in ga šele potem potisnili pod progo, tako da železniški promet zaradi gradnje ni bil oviran.

## FUŽINE - OTROK ZA CELO MESTO

Letos so morali v fužinskem otroškem vrtcu zavrniti več kot 100 otrok. Za večino od njih niso našli prostora niti v bolj oddaljenih vrtcih v občini. Že zdaj se skoraj 400 malčkov vozi v varstvo v

Zalog, Hrušico, Selo in Zeleno jamo. Tudi šolarjem se ne godi dosti bolje. 240 jih vsak dan sede v avtobuse in se odpelje v šolo drugam. Pred kratkim je edina fužinska osnovna šola sicer dobila montažni prizidek z 8 učilnicami, zgrajen razmeroma poceni in v izredno kratkem času. V njem pa je prostora le za letošnje prvošolčke. Za temi čaka na vpis vsako leto več otrok, ki jih ne bo mogoče strpati niti v tako povečano šolo. Kdaj bo zrasla druga, za katero so krajanji spomladl že izzivalno položili temeljni kamen, ne ve nihče. Če bi obljube lahko postale meso, bi bili fužinski otroci že pod streho. Žal pa je za to čarobno preobrazbo potreben denar.

Stanovalci Fužin so lahko toliko bolj nestrpni, ker so za šole in vrtce (pa še za marsikaj drugega) precej prispevali že v ceni kvadratnega metra stanovanja. Ta prispevek zneso danes v vsakem stanovanjskem kvadratnem metru že 8.000 din. Preostali denar naj bi dobili predvsem iz posebnega mestnega sklada za družbeno dogovorjene naložbe, ki naj bi ga polnile delovne organizacije, za vrtce pa še iz tretjega ljubljanskega samopriskevka. Ta konstrukcija iz samih samopriskevkov pa se je porušila, ker mnoge delovne organizacije, tudi v naši občini, v sklad nočejo prispevati.

Denarja, ki so ga zbrali sami stanovalci, je bilo še pred kratkim dovolj za pol šole in vrtca. Ker druge polovice ni od nikoder, pa se tudi ta vedno hitreje spreminja v drobiž.

## KARTONAŽNA GRADI NA LETALIŠKI

Naš tozdr Avtooprema bo poleg ostalih tovarov na Letališki cesti dobil še enega sosedo. Kartonažna tovarna je zgradila v moščanski industrijski coni nov obrat potiskane embalaže, v katerem bo stekla proizvodnja čez približno leto dni. Naložba, vredna blizu 4,5 milijarde din, bo to delovno organizacijo rešila hude prostorske stiske, s sodobnimi stroji pa bodo tudi povečali svoje proizvodne zmogljivosti. Najsodobnejša tiskarska linija jim bo omogočila, da bodo lahko izdelovali tudi najzahtevnejšo embalažo za industrijo zdravil, kozmetično, živilsko in čevljarstvo industrijo.

## PAPIRNICA VEVČE - NALOŽBA ZA IZVOZ

Še večjega dela so se, že pred dobrim letom, lotili v Papirnici Vevče. Ta delovna organizacija, že vrsto let največja izvoznica v naši občini, namerava posodobiti dodelavo papirja, saj sedaj tehnološko precej zaostaja za podobnimi tovarnami v svetu. Investicija, vredna 20 milijard dinarjev, jim bo omogočila povečanje izvoza skoraj za polovico, njihov devizni zaslužek pa se bo s tem povečal za pet milijonov dolarjev.



# SATURNUS

## REPUBLIŠKO TEKMOVANJE GASILCEV

### Naši med najboljšimi



V oktobru, mesecu požarne varnosti, se vrstijo gasilske vaje in tekmovanja. Saturnusova gasilska desetina Moste se je 3. oktobra potrdila kot najboljša v občini. Kot ena najboljših pa se je izkazala tudi v republiškem merilu, ko je teden dni kasneje na tekmovanju v Kopru zasedla 5. mesto. V desetini so Franc Rešetar, Janez Bitenc, Jože Cerar, Bogo Isailović, Franc Cvek, Pavle Černe, Božo Vidič, Tone Jandrič in Miro Križe, v rezervi pa so bili tokrat Ranko Džolič, Ivan Puconja in Janko Cerar.

V njihovi kategoriji (povprečna starost nad 30 let) je merilo znanje 19 ekip industrijskih gasilskih društev iz vse Slovenije. Že te pa so bile izbrane iz mnogo številnejše konkurence na izbirnem tekmovanju, ki je bilo junija.

Naša desetina z lokacije Ob železnici ima boljše pogoje za delo kot ostali dve iz Avtoopreme in iz obrata Zalog, kjer so mnogi delavci vezani na linijsko proizvodnjo in si težko vzamejo čas za vaje. Tekmovalni uspehi ji vlivajo vedno nove volje do dela. Vendar pa je gasilec žal, ker za njimi ni novih, mladih moči.

## INTERVENCIJE



TOŠO BORKOVIČ, Večernje novosti

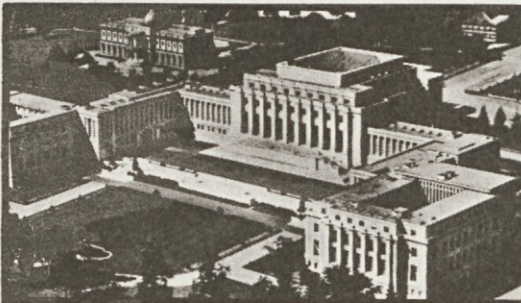
DVE PAMETNI

Le mali ljudje se pulijo za prestiž. Veliki ga imajo.

Čapek

Nekateri so zaslužni, ker so napravili konec neredu, ki so ga sami naredili. Milan Ružička

# KRIŽANKA



						GLAS SATURNUSA	HERSKA ENOTA ZA DRAGO KAMENJE	PISEC ARIANE CLAUDE	ŽIVALSKA NOGA	GRŠKI JONAK PRED TROJI	AUSTRALSKI TENISKI IGRALEC LAVER	JEZITI, DRAŽITI, MOTITI	OPERA B. SMETANE PRODANA	NAPAD, NASKOK, NAVAL
						RUSKA CARICA ... VELIKA								
						ANTIČNI VRSČANSKI POUČAVNIK								
						POKONITEN BOLEZNI VRTILNI MOMENT								
ZADNJA ČRKA ABECEDE	NESTO V ISTRI	VOSTIN RED ČRK V LATINICI	VRSTA IGLAVCA	SOZVOČJE	REKREATIJA V JAR	GRŠKA ČRKA					APETIT			
											DAVNOŠNEF SE SNETILO			
OBRAVNAVA								GLAVNO MESTO SEDEGAJA	PROPELER VOJENSKA AUTILOPA					
RUS. AN. PISATELJ VLADIMIR "LOHTA"								POBSEDEK GRŠKI FILOZOF IR ELIDE						ANGLEŠKI FILMSKI REŽISER CAROL
NEVŠKI POLITIK FRIEDRICH							OKRASNI EVROPSKA DEŽAVA			DESNI PRITOK MOZE LE ZRAJ				
SALA							ENA OD CELIN			TOJE TONŠIČ			ŠPANIJA GORSKI VRH	
DALMAT. ŽENSKO IME							RIMSKA G. JOBA, VEK			U NORDIJI. MITOLOGIJI GOSPODARJA MORTJA			IRSKA (CORIG.) REKA V ŠPANIJI	
GLAS SATURNUSA	VIŠHODNI DEL HRVAŠKE MED DRAVO IN SAJKO	AN. FILM. IGRALEC JANEZ EL. MESTO MADAGASCAR					DEKA NA POLJSKEM SLOV. GLED. IGRALEC-AN			VIŠOKO ODLIKOVANJE DEKA V ŠVICI			TRŠAR DRAGO EMBLEM PRI INDIJANCIH	
FILMSKA ZVEZDA							DEKA NA POLJSKEM SLOV. GLED. IGRALEC-AN			SILOVNSKI DRAMATIK NAN			TOVARNA R. NETILKE DEPARTMA V FRANCIJI	IVAN MINATTI
LANTAN							NORTOVA BARKA MATJETA BAZILIJANA BASTUNA			IT. FIZIK RADIOTEHNIK TELEGRAF GORJELIHO				
STAR SLOVAN							GERMANSKI ODEL TORSKI VELIKAS			GOSIŠČE V LINDJANI LESKOVAC			TOVARNA V HARIBORO VORNIK KOLESA	
TROPSKI KOSBAR							TOVARNA V BEGONJAH ROBERT RENFORD						KOCBEK EDWARD KOBIČKA IVANA	NATJEČJE MESTO V NIGERIJU MORSKA ŽELVA
VARJI ŽIVJEČI POLOSEL										EDWARD KARDELT MEN. SILVARI HALLS			IGRALEC KALINVIH VLOGA PERJE PRI REPI	
ŽIGOD. REČ. NA OBEH STRANEH PREENEJEV										TOVARNA V CELJU			AFRIŠKI VELEBOK DEKA V S. ZVEZDI	BARIJ PREPROST PLOG
RIMSKA BOGINJA JEZE							VRILLO RIMSKE LEGIJE	SUKANEC		DEL TELESIA ETIOPSKI OGLAVAR			DRŽAVNA BLAGAJNA	
JANINO							VERZNA STOPICA KO M <sup>2</sup>						FRANCOŠKI PISATELJ MARKIZ DE VINKOVCI	
RODNIJA Z AVALE										KONEC POLOTOKA			RODNIJA ZMAGA PRI TRAKI	
										OCVIRK ANTON			SINBOL VLADARSKÉ ČASTI	

NI RES

- Žena se vrne s službene poti.
- S kom si bila v Portorožu?
- Prisegam, da so vse same laži!

PRIJATELJICI

- Se ti ne zdi, da se je pod posteljo nekaj premaknilo?
- Da tudi meni se zdi, da sem nekaj slišala... Kaj, če je kak moški?
- Ne pozabi, da sem jaz prva prišla...

## KADROVSKE SPREMEMBE

PRISLI

August 1987

- JOVANOVIČ SAŠA OR  
SLAVIŠA OR  
HORVAT JANEZ OR  
PLUT JOŽE OR  
ŽERIČ GALIB AO  
PREMK ROMAN OR  
LUKEK JANEZ OR-Zalog  
VUKOTA STOJA EM  
CINAC SABINA EM  
MARIČ NADA AO  
DOBRAŠ BRANISLAVKA EM  
BALAČ ĐUJA AO

September 1987

- VIDMAR DAMJAN AO  
HVALEC JANEZ EM-Zalog  
SEVŠEK SAŠO AO  
URUKALO MARKO EM-Zalog (JLA)  
SKUBAK ANDRIJAN OR  
LEBAR GREGOR OR (JLA)  
TRATNIK JANEZ OR  
MACANOVIČ NEVZETA EM  
HUDEČEK MILAN OR  
AZDEJKOVIČ DRAGAN OR (JLA)  
KLARIČ JOŽE OR  
SALEŠ FATIMA EM  
POŽGAJ ZVONKO OR  
HADŽI PAŠIČ SNJEŽANA EM  
DEVIČ MARA EM  
STANKOVIČ SNJEŽANA EM  
ABASOVIČ VAHIDA EM  
NIKOLOVSKA RADMILA R.  
PAVLOVIČ MIOMIRA DSSS  
FORJANIČ DANKO EM-Zalog  
KOSANC JANKO EM-Zalog (JLA)  
DRMANOVIČ DUŠAN EM-Tiskarna  
BERLEČ BOJAN EM-Tiskarna  
RAZORŠEK IGOR OR  
IRT ANDREJ AO  
PURKART RADO OR  
JURATOVAC DUŠAN OR  
JEREJ MATJAŽ OR  
VREČKO VILI OR  
PEJIČ DUŠAN DSSS  
BELEC ANITA DSSS

ODŠLI

Avgust 1987

- MUMINOVIČ MUNIRA EM  
HODŽIČ SAFIJA EM  
BAJRIČ RAMZIJA EM  
MANDIČ DRAGA EM  
ALJAGIČ SAIMA EM  
DEMIROVIČ KASIMA EM  
HADŽIČ ESMA EM

- DŽANIČ FERIDA EM  
IMŠIROVIČ ESMA AO  
MUJKIČ ALDINA AO  
BATARILO MIRJANA AO  
HADŽIČ ESMA AO  
BATARILO JELA AO  
MUŠIČ EDINA AO  
DUHERA VELIDA AO  
URAJNAR IGNAC AO, upokoj.  
MIKLAVC TEREZIJA EM-Zalog, upo.  
MESERKO ANTON AO, upok.  
STOPAR ENGELBERT DSSS, upok.  
ZUPANČIČ JOŽE AO, upok.  
TRKOV JANEZ AO  
AŠANIN SUKARNO EM  
ČULUM MOMČILO EM  
DRVARIČ SONJA EM  
OSMANAGIČ ŠEFIKA EM  
LAZAREVIČ MILICA EM-Zalog  
KAJTEZOVIČ MIRSAD EM-Zalog  
VELIČKOVIČ ANDREJ EM-Zalog

- LEVEC ALEŠ AO  
PETROVIČ MIROSLAV EM  
REČ ZAHIT EM  
ŠIRCELJ EDI EM-Zalog

September 1987

- BRKIČ SEIMA EM  
HRNJA MARIJA EM  
ARSIČ LJILJANA EM  
CINAC SABIHA EM  
LATINOVIČ MILKA EM  
LONČARIČ NEVENKA AO  
MULALIČ RAZIJA AO  
PIŠEK MOJCA AO  
ZORC DRAGO EM  
REŠETAREVIČ MILUTIN OR (JLA)  
SINANI AGIM EM-Zalog  
BUH SIMONA OR  
LIPIČ BOJAN OR

GLAS SATURNUSA izdaja delavski svet DO Saturnus v nakladi 2400 izvodov. Ureja ga uredniški odbor: Janko Erklavec, Bojan Falež, Ivo Frbežar, Brane Koleča, Marjan Kobal, Franc Levec, Ludvik Poljanec, Slavko Mahne. Glavni in odgovorni urednik Vita Cajnko. Naslov uredništva: Saturnus, Ob železnici 16, 61110 Ljubljana, telefon 444-466 int. 225. Tiskano v Saturnusu - oddelek tiska na papir. Po mnenju sekretariata za informiranje IS skupščine SRS, št. 412-1/72 z dne 8.9.1975, je glasilo oproščeno temeljne-ga davka na promet.

## NAMESTO ŠPORTNIH IGER - TEKME PO SEKCIJAH

Tako je odločilo naše športno društvo, ker so bile vsakoletne športne igre glede na ne ravno množično udeležbo precej drage. Sekcije naj bi to jesen same organizirale tekmovanja med delavci Saturnusa. Zaenkrat so tekme izpeljali kolesarska, teniška, kegljaška in tekaška sekcija. Šahisti, strelci in balinarji napovedujejo, da bodo tekmovali kmalu, kako bo z drugimi športnimi panogami, pa še ne vemo.

## Tek

Precej smole so imeli naši tekači, ki so napovedali tekmo na 6 km dolgi progi prav na dan velikega srečanja Saturnužanov. Zjutraj je deževalo in prišli so le trije tekači, ki so se uvrstili takole: prvi Milan Pavliha, nato Andrej Matjaž in Edo Lampič. Vodji sekcije Milki Habič je tako ostalo še 6 nerazdeljenih medalj za ženske in mlajše moške.

## Tekmovanje v Tomosu

Športno društvo TOMOS iz Kopra letos praznuje svojo 30. obletnico. Ob tem lepem jubileju so pripravili športne igre.

Poleg domačinov in nas, so se tekmovanja udeležili še: SAVA - Kranj, ISKRA - Tolmin, AVTOTEHNIKA - Celje in TRGOAVTO - Koper. Tekmovati je bilo mogoče v 11 panogah. Saturnužani smo svoje moči in znanje preizkusili v: malem nogometu, šahu, košarki, balinanju, pikado ter streljanju in kegljanju v ženski in moški konkurenci.

Dosegli smo naslednje rezultate:

1. mali nogomet II. mesto (11 točk)
2. šah II. mesto (10 točk)
3. košarka II. mesto (5 točk)
4. balinanje IV. mesto (5 točk)
5. pikado II. mesto (10 točk)
6. streljanje - ženske IV. mesto (5 točk)  
- moški III. mesto (8 točk)
7. kegljanje - ženske I. mesto (12 točk)  
- moški III. mesto (9 točk)

Nekaj točk pa so prispevali še igralci in igralko, ki so bili v svojih panogah med prvimi. Čeprav v petih panogah nismo nastopili, smo ekipno zbrali 146 točk in s tem dosegli odlično drugo mesto.

V imenu upravnega odbora ŠRD Saturnus se našim udeležencem športnih iger TOMOS-a iskreno zahvaljujem za športne boje in dosežene rezultate.

Stojc

## Kegljanje

„Kegljači smo se v sklopu športnih iger Saturnusa pomerili med seboj na kegljišču Tekstil- Slovana.

Med dekleti je bila najboljša Mojca Tršan iz DSSS, sledile pa so ji Marija Dimnik iz obrata Zalog in Etelka Čečelič iz DSSS.

Med fanti pa je prvo mesto osvojil Stojan Tršan iz tozda Embalaža, drugi je bil Silvo Šugič iz tozda Orodjarna in vzdrževanje in tretji Jože Majer iz galvanice, tozda Avtooprema.

Naši kegljači so se dobro odrezali tudi na velikem tekmovanju ob 30-letnici športnega društva Tomos iz Kopra. Ženske so zmagale, moški pa so osvojili tretje mesto.

Do konca tega leta pa čakata kegljače še dva nastopa v občinski TRIM ligi. S.T.

## Kolesarjenje

MEGLEN O JUTRO. Pogled skozi okno ti pove, da jesen neslišno napoveduje svoj prihod, mi pa se z vso vnemo pripravljamo na kolesarsko dirko. Treba se je iz Ljubljane odpeljati v Kamniško Bistrico, kjer je naš cilj in start. Seveda, vsi niso bili navdušeni nad tem, da bi se v tej megli s kolesom odpeljali na dirko in so raje sedli v svoje železne konjičke. Ko pa že sediš na kolesu in poganjaš pedala ter ostajajo kilometri za teboj, ugotavljaš, da bo spet en lep nov dan pred nami. Bliže smo Kamniški Bistrici, lepše in bolj toplo sije sonce. Končno: naš cilj in naš start, gostilna Gams v Stahovici. Tam nas že čaka precejšnje število tekmovalcev, od otrok, dveh zgaranih tekmovalk in večje število moške velesile. Ob 10. uri start! Najprej se na razliko minute poženejo v hrib otroci, nato tekmovalki in potem najmočnejši - moški od 35 dalje in nato še moški do 35 let. Vsi zagnano in z vso močjo pritiskajo na pedala in se veselo potijo, da bi v najkrajšem času dosegli tako zaželjeni cilj v Kamniški Bistrici. Tam pa čakata sodnik in predsednik ŠRD SATURNUS, tov. Jenko. Z veliko volje in veselja smo vsi dosegli končni cilj/nekdo hitreje, nekdo počasneje, in se zadovoljni zlekli na klopce pod drevje, kjer smo si privoščili zasluženi osvežujoči požirek ter med prijetnim klepetom zaključili naše letošnje kolesarsko udeleževanje.

Po podelitvi kolajin in diplom najboljšim garačem smo spet zadovoljni sedli na svoje dvonoge konjičke in odbricali vsak na svoj konec z mislijo »bilo je lepo in še bomo prišli«. To je nekak povzetek vseh naših kolesarskih akcij v letošnjem letu.

Povedati moram, da smo se poleg saturnuškega tekmovanja udeležili še črnuškega maratona, maratona Prebače-



ISČEMO ZBIRATELJA STARIN - če teh odsluženih strojev že nismo hoteli prodati obrtnikom.

vo, maratona Moste-Komenda, vzpona na naše geografsko središče Vače-GEOS, zavzeli Dražgoške strmine, prebrali vse klance na maratonu Hrast-Dob, se močno preznobili na našem najdaljšem, najlepšem in najbolj napornem maratonu Franja, bili na Dakijevem maratonu, na kamniškem maratonu in za cvet vseh maratonov zavzeli še Vršič. Kar uspešna sezona, kajne!

Verjetno pa se bo marsikdo vprašal, če nimamo početi nič bolj pametnega, npr. delati za popoldanski zaslužek, prekopavati vrt, kuhati, skrbeti za dom, mogoče popoldne malo počivati ali pa pogledati kakšen TV program. Verjemite mi, da ti naši navdušeni kolesarji tudi za vse to najdejo čas, vendar pa se zavedajo, da delo ali poležavanje ni vse, da je taka vrsta rekreacije čudovit način za sproščanje nakopičene slabe volje in stresa, da na ta način srečaš veliko zanimivih ljudi in spoznaš svojo lepo deželo še drugače kot iz avtomobilskega okna.

Upam, da se boste vsaj malo zamislili nad vsemi temi dobrimi lastnostmi kolesarjenja in tudi sami včasih poskusili preliti kakšno kapljico znoja za svoje dobro. Če se boste odločili, pa se priključite naši kolesarski sekciji.

Z VESELJEM VAS BOMO SPREJELI!  
Nuša Sovinc



Podelitev medalj: Edo Lampič (tretji), Darko Trtnik (prvi), Matjaž Reisner (drugi) in predsednik ŠRD Boris Jenko.

## REZULTAT I:

**Moški nad 35 let:** 1. TRTNIK DARE 11,50, 2. REISNER MATJAŽ 12,24, 3. LAMPIČ EDVARD 14,00, 4. STUDEN STANE 14,03, 5. POHLIN JOŽE 14,23, 6. JUG IZIDOR 18,12, 7. ŽNIDARŠIČ VINKO 20,34.

## MOŠKI do 35 let:

1. LOVŠE JANI 12,25, 2. PRAŠNIKAR MATJAŽ 13,51, 3. BAZNIK SILVO 15,04, 4. BIRK VOJKO 15,59

## ŽENSKE:

1. SOVINČ NUŠA 17,32, 2. HABIČ MILKA 22,22

## PIONIRJI:

1. SEMIJALAC MIRKO 20,03, 2. JUG SAŠO 20,37, 3. ŽNIDARŠIČ JURE 21,41.

## Tenis

Tudi tenisači so zaključili sezono s tekmovanjem med člani kolektiva. Na več ljubljanskih teniških igriščih se je pomerilo 35 ljubiteljev tega športa, finalni del tekmovanja pa so izpeljali pri Zajcu v Mali Loki. Najboljši je bil štipendist Primož Zajc; obdržal je prehodni pokal, ki ga je osvojil že lani. Na drugo mesto se je uvrstil Vili Pogačnik, na tretje pa Edo Lampič (oba iz tozda Orodjarna in vzdrževanje). V tako imenovani »tolažilni skupini«, med tistimi, ki so izgubili v prvem kolu, pa je bil najboljši Tone Kralj, tudi iz tozda Orodjarna in vzdrževanje.

Teniška sekcija ima zdaj že blizu 40 članov. Letos je organizirala poleg tega še en turnir za Saturnužane, načrtovani dvoboj s tenisači Papirnice Vevče pa je padel v vodo. Izpeljali pa so tečaj za začetnike, sicer le enega namesto dveh predvidenih; na njem se je z osnovnimi udarci seznanilo 10 naših delavcev iz Avtoopreme. Drugi zainteresirani, ki jih je vsaj še enkrat toliko, bodo prišli na vrsto v prihodnjem letu. (vc)